

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ЕКОНОМІКА КРАЇН РЕГІОНУ
(КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Підготовлено старшим викладачем кафедри міжнародних економічних відносин *О. А. Селезньовою*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин (протокол № 5 від 09.03.10)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Селезньова О. А. Навчальна програма дисципліни “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. – 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)”.....	5
Зміст дисципліни “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)”.....	5
Теми контрольних робіт.....	13
Питання для самоконтролю.....	14
Список літератури.....	16

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Т. К. Валицька*
Комп'ютерне верстання *С. А. Шередега*

Зам. № ВКЦ-4940

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,28. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*

Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета навчальної дисципліни “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)” — це:

- формування системи спеціальних знань з проблем розвитку та сучасного стану економіки країн Європейського Союзу для фундаментальної та спеціальної економічної освіти і практичної діяльності у сфері національного і світового господарства;
- вивчення основних закономірностей розвитку сучасних міжнародних економічних відносин, шляхів та особливостей їх реалізації як загалом, так і на прикладі країн Європейського Союзу;
- вивчення основних особливостей виникнення, розвитку і трансформації європейської інтеграції, проблем і тенденцій її розвитку, визначення місця і ролі України в системі європейських інтеграційних процесів;
- засвоєння найважливіших знань щодо провідних країн Європи;
- оволодіння знаннями про природні умови та ресурси країн, що вивчаються, особливості їх населення, найважливіші етапи історичного розвитку, основні ознаки політичних систем, особливості та рівень економічного розвитку країн, напрями зовнішньої політики країн, їх участь у міжнародних відносинах та організаціях;
- усвідомлення сутності найактуальніших проблем політичного, соціального, економічного та культурного розвитку цих країн.

Предмет навчальної дисципліни — це система зв'язків національних економік країн Європейського Союзу, функціонування органів ЄС, інтеграційні процеси європейського регіону.

Завдання навчальної дисципліни — це формування у студентів системи знань про Європейський Союз як інституційну структуру, основи його політики, інституційний устрій та право; процес європейської інтеграції: чинники та етапи розвитку; діяльність органів та інститутів ЄС (Європейський Парламент, Рада ЄС, Європейська Комісія); економічну та політичну характеристику країн — членів Європейського Союзу; види політичної діяльності ЄС; особливості зовнішньої політики ЄС; місце ЄС у світі; співпрацю ЄС з міжнародними організаціями та об'єднаннями: особливості євроінтеграції України.

Набуті знання при вивченні курсу розширять базу теоретичних економічних знань у студентів як основи для формування навичок

і вмінь дослідження практичних проблем євроінтеграційних процесів, створять логічну основу для підготовки висококваліфікованих фахівців з вищою економічною освітою, дозволять майбутнім спеціалістам застосовувати їх у науковій та практичній діяльності при вирішенні фахових завдань.

Унаслідок вивчення дисципліни студенти повинні **знати:**

- загальні закономірності розвитку євроінтеграційних процесів, особливості впливу цих закономірностей у різних секторах господарства регіону;
- основні механізми регулювання і управління розвитком інтеграційних процесів на національному та національному рівнях;
- функціонування інституційної структури ЄС;
- розуміти особливості процесу євроінтеграції України;

уміти:

- аналізувати економіко-політичну ситуацію в країнах Європейського Союзу;
- давати оцінку поточним міжнародним економіко-політичним подіям, а також визначати місце і вплив ЄС на них;
- характеризувати сучасний стан, проблеми та перспективи участі України в процесі євроінтеграції;
- визначити можливості та напрями розвитку співпраці України з країнами ЄС.

Навчальна дисципліна “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)” посідає важливе місце серед дисциплін, що викладаються студентам у вищих навчальних закладах, які готують спеціалістів з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, країнознавства, міжнародних економічних відносин та інших спеціальностей економічного спрямування. Вона тісно пов’язана із вивченням таких курсів, як “Міжнародні економічні відносини”, “Міжнародна економіка”, “Економіка зарубіжних країн”, “Міжнародна торгівля”, “Зовнішньоекономічна політика”.

69. www.minjust.gov.ua — Міністерство юстиції України.

70. <http://www.ukrstat.gov.ua> — офіційний сайт Державного комітету статистики України.

71. <http://www.imf.org> — офіційний сайт Міжнародного валютного фонду.

72. <http://www.worldbank.org> — офіційний сайт Світового банку.

73. <http://www.un.org> — офіційний сайт Організації Об’єднаних Націй.

74. <http://www.wto.org> — офіційний сайт Світової організації торгівлі.

75. www.uceps.com.ua — Український центр економічних та політичних досліджень ім. Олександра Разумкова.

76. www.icps.kiev.ua — Міжнародний центр перспективних досліджень.

77. www.ueplac.kiev.ua — Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC).

78. <http://www.ier.com.ua/ua/> — Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.

52. *Перегудов С.* Лоббизм російського крупного бізнесу в ЄС (макроуровень) // *Мировая эконом. и междунар. отношения.* — 2009. — № 9. — С. 49–63.
53. *Захарова Н.* Координация инновационных процессов в Европейском Союзе // *Экономист.* — 2009. — № 7. — С. 58–65.
54. *Покрещук О. О.* Сучасні економіко-правові аспекти антидемпінгового регулювання ЄС та України // *Зовнішня торгівля: право та економіка.* — 2009. — № 3. — С. 5–10.
55. *Яковюк І.* Європейський Союз і Україна: еволюція взаємовідносин // *Вісн. Акад. правових наук України.* — 2009. — № 3. — С. 14–28.
56. *Петренко В. С.* Джерела корпоративного права Європейського Союзу // *Митна справа.* — 2009. — № 5. — С. 75–82.
57. *Король В.* Застосування правових механізмів СОТ та *acquis communautaire* у сфері захисту економічних інтересів Європейського Союзу // *Юридична Україна.* — 2009. — № 11–12. — С. 127–132.
58. *Масловська О.* Складові механізми спільної аграрної політики ЄС // *Персонал.* — 2009. — № 2. — С. 18–25.
59. *Гусак О. Ю.* Особливості розвитку податкових відносин в ЄС під впливом податкової конкуренції // *Зовнішня торгівля: право та економіка.* — 2009. — № 4. — С. 74–78.
60. *Макаруха З. М.* Правові основи спільної політики ЄС у сфері легальної імміграції // *Зовнішня торгівля: право та економіка.* — 2009. — № 4. — С. 119–124.

Інтернет-джерела

61. <http://ec.europa.eu> — Офіційний сайт Європейського союзу.
62. http://ec.europa.eu/external_relations/we/index_en.htm — EU relations with other European countries, including eastern neighbours.
63. http://ec.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm — Представництво ЄС в Україні.
64. www.kmu.gov.ua — Кабінет Міністрів України.
65. www.mfa.gov.ua — Міністерство закордонних справ України.
66. www.ukraine-eu.mfa.gov.ua — Постійне Представництво України при Європейському Союзі.
67. www.rada.kiev.ua — Законодавство України.
68. <http://me.kmu.gov.ua> — Міністерство економіки України.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОНОМІКА КРАЇН РЕГІОНУ
(КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права
1	Предмет і завдання курсу “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)”. Процес європейської інтеграції: чинники та етапи розвитку
2	Політична система Європейського Союзу
3	Структура ЄС. Органи та інститути ЄС. Законодавча і виконавча влада в Європейському Союзі
4	Правова та судова системи Європейського Союзу
	Змістовий модуль II. Країни — члени Європейського Союзу
5	Економіко-політична характеристика країн — членів Європейського Союзу
6	Види політичної діяльності ЄС
7	Зовнішня політика ЄС
8	Розширення Європейського Союзу
9	Співпраця України та ЄС
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“ЕКОНОМІКА КРАЇН РЕГІОНУ
(КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ)”

Змістовий модуль I. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права

Тема 1. Предмет і завдання курсу “Економіка країн регіону (країни Європейського Союзу)”. Процес європейської інтеграції: чинники та етапи розвитку

- 1.1. Виникнення і розвиток європейської інтеграції.
1.2. Головні чинники європейської інтеграції.

- 1.3. Установчі договори. Зміст Договору про Європейський Союз.
- 1.4. Європейська інтеграція та суверенітет національних держав.
- 1.5. Інституційні реформи. Лісабонський договір.

Виникнення і розвиток ідеї європейської цивілізації. Післявоєнна Європа. “План Шумана” й утворення Європейського об’єднання вугілля і сталі (ЄОВС). Розвиток співпраці країн ЄОВС. Римські договори 1957 р.: утворення Європейського співтовариства з атомної енергетики (Євроатом) та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС). Європейська асоціація вільної торгівлі ЄАВТ (1960 р.). Брюссельський договір про інституційне злиття виконавчих органів ЄОВС, ЄЕС та Євроатома. Митний союз між країнами “шістки”. Вступ до ЄЕС Великобританії, Ірландії, Данії у 1973 р. Початок формування економічного та валютного союзу, створення політичних інститутів — Європейської Ради, Європейського Парламенту. Вступ Греції до ЄЕС (1981 р.). Вступ до ЄЕС Іспанії та Португалії. Єдиний Європейський акт (1986 р.). Заснування Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР). Маастріхтський договір (1992 р.) про політичний, економічний, валютний союз.

Європейський Союз. Цілі, принципи, напрями інтеграції в ЄС. Інститути ЄС. Розвиток інтеграційних процесів в ЄС. Політика ЄС у галузі вільного пересування громадян, капіталу, послуг. Спільна торговельна політика. Угода між ЄС та ЄАВТ про утворення “Європейського економічного простору”.

Утворення Європейського валютного союзу (ЄВС). Європейська система центральних банків (ЄСЦБ), Європейський центральний банк (ЄЦБ), Європейський інвестиційний банк.

Співпраця в галузі правової та внутрішньої політики. Запровадження громадянства ЄС. Спільна зовнішня політика та політика в галузі безпеки. Вступ до ЄС Австрії, Фінляндії та Швеції.

Амстердамський договір (1997 р.) про внесення змін і доповнень у Договір про ЄС. Створення Тимчасового комітету з питань політики й безпеки та Тимчасового військового органу Європейського Союзу.

Договір Ніцци (2001 р.) — інституційні реформи в Європейському Союзі. Переговорний процес щодо приєднання країн Центральної та Східної Європи до Європейського Союзу. Рішення Афінівського саміту ЄС (2003 р.). Розширення ЄС у 2004 р.

Підписання в Римі Договору про запровадження Конституції для Європи. Процес ратифікації Конституції: перебіг, результати рефе-

37. *Стрелков А.* Демократия или практический интерес: политика ЕС в отношении стран АКТ // *Мировая эконом. и междунар. отношения.* — 2009. — № 6. — С. 67–72.
38. *Камінський Є.* Антикризисні заходи Європейського Союзу // *Зовнішня справа.* — 2009. — № 6–7. — С. 30–33.
39. *Дарморис О. М.* Основные этапы становления и развития трудового права ЕС // *Митна справа.* — 2009. — № 3. — С. 77–82.
40. *Маугре М.* Новые подходы в НАТО и ЕС относительно европейской и черноморской безопасности // *Економ. часопис.* — 2009. — № 7–8. — С. 24–25.
41. *Брацук І.* Конституційно-правовий механізм взаємодії права Європейського Союзу та національного права держав — членів // *Підприємництво, господарство і право.* — 2009. — № 9. — С. 18–21.
42. *Лихацька Ю.* Інституціональний інструментарій Європейського Союзу // *Підприємництво, господарство і право.* — 2009. — № 9. — С. 121–123.
43. *Посельський В.* Європейський Союз після ратифікації Лісабонського договору // *Дзеркало тижня.* — 2009. — № 38–39. — С. 7.
44. *Веселовський А.* Україна–ЄС: етап, що завершується; етап, що починається / *Зовнішня справа.* — 2009. — № 8–9. — С. 10–12.
45. *Бондаренко Д.* ЕС избрал президента // *Эконом. известия.* — К.: ЗАО “Эконом. известия”, 2009. — 23 нояб. — С. 6.
46. *Кодацький В. П.* Грошово-кредитні системи країн Європейського Союзу // *Економіка. Фінанси. Право.* — 2009. — № 9. — С. 11–14.
47. *Дмитренко М.* Євроінтеграція України: напрями та перспективи // *Віче.* — 2009. — № 16. — С. 10–11.
48. *Метельова Т.* Європа на обрії: стан і перспективи співробітництва Україна–ЄС // *Віче.* — 2009. — № 16. — С. 12–13.
49. *Соколов В.* Соціально-економічні стандарти та права людини в ЄС на сучасному етапі його розвитку // *Віче.* — 2009. — № 18. — С. 8–10.
50. *Горенко О.* Європейська соціальна модель і європейські перспективи України // *Віче.* — 2009. — № 20. — С. 8–10.
51. *Мальшева Д.* “Южный” и “восточный” фланги европейской политики // *Мировая эконом. и междунар. отношения.* — 2009. — № 9. — С. 40–48.

22. Шевчук В. О. Уніфікація податкових систем країн ЄС як критерій поглиблення інтеграції // Фінанси України. — 2007. — № 12. — С. 49–59.
23. Дегтярева Е. Лоббизм в процессе принятия решений ЕС: нормы регулирования, механизмы и модели // Мировая эконом. и междунар. отношения. — 2008. — № 4. — С. 42–49.
24. Кремер Л. Экологическое право Европейского Союза // Экология и жизнь. — 2008. — № 4. — С. 36–39.
25. Усенко О. О. Дослідження системи бізнес-лобіювання в Європейському Союзі // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2008. — № 3. — С. 77–83.
26. Шлях до ЄС буде нелегким // Голос України. — 2008. — 18 верес. — С. 2.
27. Ковальский Е. Нормативные основы динамики интеграционного процесса на пространстве общеевропейского рынка // Государство и право. — 2008. — № 8. — С. 36–46.
28. Мировая экономика: прогноз до 2020 года / Под ред. А. А. Дынкина. — М.: Магистр, 2008. — 429 с.
29. Садовська О. М. Організаційно-правові та економічні проблеми вступу України до ЄС / О. М. Садовська. — С. 95–99.
30. Кашкин С. Ю. Лисабонський договір — новый этап развития права европейского союза // Государство и право. — 2008. — № 9. — С. 59–66.
31. Голубева В. О. Деякі аспекти законотворчого процесу ЄС // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2008. — № 4. — С. 58–63.
32. Тиндик Н. П. Загальнотеоретична характеристика імміграційної політики ЄС в епоху глобалізації // Митна справа. — 2008. — № 5. — С. 69–75.
33. Мовчан Ю. Лисабонський договір — новий етап європейського конституціоналізму // Віче. — 2008. — № 24. — С. 11–12.
34. Цирфа Ю. ЄС лібералізує ринки праці // Віче. — 2009. — № 1–2. — С. 16–17.
35. Бабець І. Г. Досвід державного регулювання міжрегіональної співпраці у країнах ЄС // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 6. — С. 4–10.
36. Черняева Д. В. Правовое регулирование трудовой миграции (на примере Европейского Союза) // Труд за рубежом. — 2009. — № 1. — С. 146–161.

рендумів у Франції та Нідерландах, відкладення ратифікації. Інституційні реформи. Лісабонський договір.

Тема 2. Політична система Європейського Союзу

- 2.1. Моделі політичної системи Європейського Союзу.
- 2.2. Цілі, принципи, повноваження та правоустрій ЄС. Пріоритет і можливості безпосереднього застосування європейського права.
- 2.3. Конституційна модель ЄС.
Теоретичні аспекти європейської інтеграції: міжурядовий підхід, його модифікації; теорія багаторівневого управління.
Міжурядова модель політичної системи ЄС. Міжурядові конференції. Міжнародна організація. Конфедерація як союз суверенних держав.
Наднаціональна модель політичної системи ЄС, проблеми її реалізації.
Федеративна модель політичної системи ЄС. “Міжурядовий федералізм” як система багаторівневого управління.
Особливості сучасної політичної системи ЄС: відсутність центрального уряду; відсутність поділу на незалежну законодавчу і виконавчу владу; відсутність чіткої ієрархії між нормативними актами вторинного законодавства ЄС; відсутність традиційного поділу на більшість та опозицію.
Проекти конституційної моделі ЄС. Договір про запровадження Конституції для Європи. Поєднання наднаціональних і міжурядових чинників. Переважання сфер спільної компетенції ЄС і держав-членів. Подвійне громадянство ЄС.
Цілі, принципи, повноваження та правоустрій ЄС. Пріоритет і можливості безпосереднього застосування європейського права. Верховенство права ЄС над правом держав-членів.

Тема 3. Структура ЄС. Органи та інститути ЄС. Законодавча і виконавча влада в Європейському Союзі

- 3.1. Структура Європейського Союзу. Процес прийняття рішень в ЄС.
- 3.2. Функціональна інтеграція.
- 3.3. Європейський Парламент.

- 3.4. Рада Європейського Союзу.
- 3.5. Європейська Комісія.
- 3.6. Європейський Суд. Європейський суд аудиторів.
- 3.7. Європейський економічний та соціальний комітет. Комітет регіонів.
- 3.8. Європейський інвестиційний банк. Європейський центральний банк.
- 3.9. Європейський омбудсмен. Агентства.
- 3.10. Функціональна інтеграція.

Структура Європейського Союзу. Стара та нова модель структурної побудови. Процес прийняття рішень в ЄС. Європейський Парламент. Рада Європейського Союзу. Європейська Комісія. Європейський Суд. Європейський суд аудиторів. Європейський економічний та соціальний комітети. Комітет регіонів. Європейський інвестиційний банк. Європейський центральний банк. Європейський омбудсмен. Агентства.

Функціональна інтеграція. Взаємозв'язок функцій Єврокомісії, Європарламенту та Ради Міністрів. Повноваження Суду ЄС. Роль держав, міжурядової співпраці. Переплетіння методів наднаціональної інтеграції та міжурядової співпраці. Співіснування двох центрів виконавчої влади: Голова Європейської Ради і Голова Єврокомісії.

Спільна інституційна система: Європейський Парламент, Європейська Комісія, Рада Міністрів і Суд ЄС.

Європейська Рада. Склад ЄР. Основні повноваження та організація діяльності.

Рада Міністрів (Рада Європейського Союзу). Склад, особливості організації роботи, процедури голосування. Органи, які забезпечують роботу Ради Міністрів. Повноваження Ради.

Європейська комісія. Склад Єврокомісії; головні функції. Основні повноваження Європейської комісії. Повноваження голови Єврокомісії.

Європейський Парламент. Склад, порядок обрання, основні повноваження, особливості функціонування, сфери компетенції.

Економіко-соціальний комітет, його склад і функції.

Комітет регіонів: склад, дорадчі функції.

Європейський центральний банк, його керівні органи, діяльність.

Європейський інвестиційний банк, його керівні органи, функціонування.

- 10. *Мировая экономика и международные экономические отношения*=World economy and international economic relations: Учебник. — В 2 ч. — Ч. 1 / Под ред. Р. И. Хасбулатова. — М.: Гардарики, 2006. — 671 с.
- 11. *Дайнен Д.* Дедалі міцніший союз: Курс Європейської інтеграції=Ever closer union. An Introduction European Integration. — К.: К.І.С., 2006. — 696 с.
- 12. *Політика* європейської інтеграції: Навч. посіб. / За ред. В. Г. Воронкової. — К.: Професіонал, 2007. — 512 с.

Додаткова

- 13. *Стрежнева М.* Умовия партнерства с Европейским Союзом// Мировая эконом. и междунар. отношения. — 2007. — № 6. — С. 3–13.
- 14. *Стефанчук Л.* ЕС как новая модель государственности // Мировая эконом. и междунар. отношения. — 2007. — № 7. — С. 89–94.
- 15. *Білорус І. О.* Міжнародна правосуб'єктність Європейського Союзу // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2007. — № 3. — С. 78–81.
- 16. *Шайхутдинова Г. Р.* Принцип гнучкості в практиці діяльності європейських сообществ и Европейского Союза// Междунар. публичное и частное право. — 2007. — № 5. — С. 27–33.
- 17. *Стрельцова Я.* Николая Саркози. Перспективы сотрудничества России–Франции–ЕС // Мировая эконом. и междунар. отношения. — 2007. — № 11. — С. 54–61.
- 18. *Далимов Р.* ЕС и Центральная Азия: перспективы сотрудничества // Мировая эконом. и междунар. отношения. — 2007. — № 11. — С. 81–84.
- 19. *Педь І. В.* Тенденції розвитку Європейського Союзу в умовах інтеграції // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2007. — № 6. — С. 144–152.
- 20. *Покрещук О. О.* Правова політика ЄС: особливості реалізації принципу субсидіарності // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2008. — № 1. — С. 78–84.
- 21. *Чужиков В.* Модернізація регіональної політики в ЄС // Економіка України. — 2008. — № 4. — С. 56–63.

45. Міжнародні регіональні організації, що діють в Європі.
46. Зовнішня політика ЄС та політика безпеки.
47. Політика розвитку.
48. Європейська політика сусідства.
49. Політика розширення.
50. Зовнішня торгівля.
51. Торгівельні позиції ЄС.
52. Торгівля між “глобальною тріадою”.
53. Зона вільної торгівлі в Центральній Європі.
54. Співпраця України та ЄС.
55. Євроінтеграційні процеси в Україні.
56. План дій Україна–ЄС.
57. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС.
58. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.
59. Діяльність представництва Європейської комісії в Україні.
60. Програми співпраці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Світова економіка: Підручник* / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, О. І. Рогач та ін. — К.: Либідь, 2009. — 640 с.
2. *Мировая политика и международные отношения: Учеб. пособие* / Под ред. С. А. Ланцова, В. А. Ачкасова. — СПб.: Питер, 2008. — 448 с.
3. *Буряк П. Ю.* Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. — К.: Хай-Тек-Прес, 2007. — 336 с.
4. *Копійка В. В.* Європейський Союз: історія і засади функціонування: Навч. посіб. — К.: Знання, 2009. — 751 с.
5. *Право Європейського Союзу: Навч. посіб.* / За ред. Р. А. Петрова. — 2-ге вид. — К.: Істина, 2009. — 376 с.
6. *Миргородська Л. О.* Фінансові системи зарубіжних країн: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2008. — 320 с.
7. *Старостіна А. О.* Економіка зарубіжних країн: Навч. посіб. — К.: Знання, 2009. — 454 с.
8. *Гердеген М.* Європейське право — *Europarecht*. — К.: К.І.С., 2008. — 528 с.
9. *Калитчак Р.* Регіоналізм у європейських інтеграційних процесах. — К.: Знання, 2007. — 303 с.

Структура загального бюджету ЄС: загальні положення; доходи; видатки. Ухвалення бюджету ЄС: багаторічні фінансові рамки; щорічна процедура ухвалення бюджету. Виконання бюджету ЄС. Процедура бюджетного контролю.

Тема 4. Правова та судова системи Європейського Союзу

- 4.1. Установчі договори ЄС.
- 4.2. Основні процедури прийняття законодавства ЄС.
- 4.3. Правові акти ЄС: регламенти, директиви, рішення, рекомендації та висновки.
- 4.4. Спеціальні види правових актів ЄС. Акти органів співтовариства.
- 4.5. Принципи застосування права ЄС.

“Первинне” законодавство Європейського Союзу. Чинні установчі договори, їх сутність. Процедура перегляду установчих договорів. Договір про запровадження Конституції для Європи. Діяльність Європейського Конвенту.

“Вторинне” право Європейського Союзу. Співпраця Комісії, Ради та Парламенту.

Етапи розробки законодавчого проекту. Основні процедури прийняття законодавства ЄС: процедура спільного прийняття рішень Радою і Парламентом; процедура отримання згоди Парламенту; процедура обов’язкової консультації з Парламентом; процедура співпраці. Ухвалення виконавчих нормативних актів на рівні ЄС.

Правові акти ЄС: регламенти; директиви; рішення; рекомендації; висновки.

Спеціальні види правових актів ЄС. Акти органів співтовариства.

Міжурядова співпраця. Юридично обов’язкові акти: регламенти; директиви, рамкові рішення; рішення; спільні дії, спільні позиції, спільні стратегії. Принципи прийняття актів, процедурні правила. “М’яке” право. “Нетипові” акти, міжінституційні угоди і конвенції.

Міжнародні угоди спільнот. Сфери укладання міжнародних угод. Процедурні правила. Неписане право: судова практика Суду Європейських спільнот і загальні принципи права.

Принципи застосування права ЄС: принцип прямого застосування; принцип прямої дії; принцип верховенства права ЄС.

Суд Європейських спільнот (Суд ЄС). Склад Суду, палати, функції Голови Суду. Процедура розгляду справ, функції Секретаря Суду.

Суд першої інстанції і Суд у справах цивільної адміністрації Євросоюзу. Основні засоби судового захисту у праві Євросоюзу.

Змістовий модуль II. Країни — члени Європейського Союзу

Тема 5. Економіко-політична характеристика країн — членів Європейського Союзу

- 5.1. Економічна та політична характеристика країн — членів Європейського Союзу:
 - політична карта та субрегіони Європи;
 - природно-ресурсний потенціал;
 - загальна характеристика господарства;
 - галузева структура та розміщення промисловості та сільського господарства.
2. “Велика четвірка” західноєвропейських країн:
 - Німеччина (Федеративна Республіка Німеччина);
 - Франція (Французька Республіка);
 - Великобританія (Об’єднане Королівство Великої Британії та Північної Ірландії);
 - Італія (Італійська Республіка).
- 5.3. Поняття “малі” та “карликові” країни Західної Європи. Загальна економічна характеристика.
- 5.4. Економічна ситуація країн Скандинавії.
- 5.5. Економіка країн Середземномор’я. Відносини з Туреччиною, як країною-кандидатом.
- 5.7. Країни Балтики.
- 5.8. Відносини з Норвегією та Швейцарією.

Країни — члени ЄС: Австрія, Бельгія, Болгарія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Великобританія.

Тема 6. Види політичної діяльності ЄС

- 6.1. Політика ЄС по галузях.
- 6.2. Регіональна політика ЄС і діяльність структурних фондів.
- 6.3. Спільна сільськогосподарська політика. Особливості агропромислового сектору за регіонами (спеціалізація).
- 6.4. Бюджетна політика.

10. Пріоритет і можливості застосування європейського права.
11. Органи та інститути ЄС.
12. Процес прийняття рішень в ЄС.
13. Європейський Парламент.
14. Рада Європейського Союзу.
15. Європейська Комісія.
16. Європейський Суд. Європейський суд аудиторів.
17. Європейський економічний та соціальний комітет.
18. Комітет регіонів.
19. Європейський інвестиційний банк. Європейський центральний банк.
20. Європейський омбудсмен.
21. Агентства ЄС.
22. Інституційні реформи. Лісабонський договір.
23. Правові акти ЄС: регламенти, директиви, рішення, рекомендації.
24. Економічна та політична характеристика країн — членів ЄС.
25. Економічна та політична характеристика країн “Великої четвірки”.
26. Економічна характеристика країн Скандинавії.
27. Економіка країн Середземномор’я.
28. Економіка країн Центральної та Східної Європи.
29. Відносини ЄС з Норвегією та Швейцарією.
30. Види політичної діяльності ЄС.
31. Регіональна політика ЄС і діяльність структурних фондів.
32. Спільна сільськогосподарська політика. Бюджетна політика.
33. Монетарна політика.
34. Європейська валютна система.
35. Митна політика.
36. Внутрішній ринок, регулювання конкуренції.
37. Боротьба з корупцією.
38. Транспортна політика.
39. Зайнятість та соціальна політика.
40. Енергетична політика ЄС.
41. Охорона оточуючого середовища.
42. Місце ЄС у світі.
43. Інтеграційні процеси. Особливості європейської регіональної інтеграції.
44. Співпраця ЄС з міжнародними організаціями.

15. Економіка країн Середземномор'я.
16. Економіка країн Центральної та Східної Європи.
17. Види політичної діяльності ЄС.
18. Регіональна політика ЄС і діяльність структурних фондів.
19. Спільна сільськогосподарська політика. Особливості агропромислового сектору за регіонами (спеціалізація).
20. Бюджетна політика. Монетарна політика. Європейська валютна система.
21. Економіка та внутрішній ринок, митна політика, регулювання конкуренції, боротьба з корупцією, транспортна політика.
22. Зайнятість та соціальна політика.
23. Енергетична політика ЄС.
24. Оточуюче середовище.
25. Місце ЄС у світі. Інтеграційні процеси. Особливості європейської регіональної інтеграції.
26. Співпраця ЄС з міжнародними організаціями. Міжнародні регіональні організації, що діють в Європі.
27. Зовнішня політика ЄС та політика безпеки.
28. Політика розвитку.
29. Європейська політика сусідства.
30. Політика розширення.
31. Зовнішня торгівля.
32. Торгівельні позиції ЄС.
33. Співпраця України та ЄС
34. Євроінтеграція. План дій Україна–ЄС.
35. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Програми співпраці.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Процес європейської інтеграції: чинники та етапи розвитку.
2. Європейська інтеграція та суверенітет національних держав.
3. Головні чинники європейської інтеграції.
4. Європейський Союз, як інституційна структура.
5. Установчі договори.
6. Зміст Договору про Європейський Союз.
7. Структура Європейського Союзу.
8. Стара та нова модель структурної побудови.
9. Цілі, принципи, повноваження та правоустрій ЄС.

- 6.5. Монетарна політика. Європейська валютна система.
- 6.7. Митна політика.
- 6.8. Внутрішній ринок, регулювання конкуренції.
- 6.9. Боротьба з корупцією.
- 6.10. Транспортна політика.
- 6.11. Зайнятість та соціальна політика.
- 6.12. Енергетична політика ЄС.
- 6.13. Охорона оточуючого середовища.

Тема 7. Зовнішня політика ЄС

Місце ЄС у світі

- 7.1. Інтеграційні процеси. Особливості європейської регіональної інтеграції.
 - 7.2. Співпраця ЄС з міжнародними організаціями. Міжнародні регіональні організації, що діють в Європі.
 - 7.3. Зовнішня політика ЄС та політика безпеки.
 - 7.4. Політика розвитку.
 - 7.5. Європейська політика сусідства.
 - 7.6. Політика розширення.
- #### **Зовнішня торгівля**
- 7.7. Торгівельні позиції ЄС. Загальна характеристика.
 - 7.8. Фактори, що впливають на міжнародні торгівельні позиції ЄС.
 - 7.9. Торгівля між “глобальною тріадою”.
 - 7.10. Зона вільної торгівлі в Центральній Європі.

Тема 8. Розширення Європейського Союзу

- 8.1. Передумови розширення ЄС до Центральної та Східної Європи.
- 8.2. Процедура набуття членства в ЄС.
- 8.3. Співпраця з країнами-кандидатами.
- 8.4. Передумови і процес становлення Європейської політики сусідства.
- 8.5. Політична стабілізація. Утвердження демократії та ринкової економіки.
- 8.6. Укладання асоціації з ЄС: привілейоване партнерство; угоди про асоціацію.
- 8.7. Основні критерії вступу до Євросоюзу (Копенгагенські критерії).

Географічний критерій. Політичний критерій, його складові. Економічний критерій: наявність діючої ринкової економіки (її характеристики); здатність витримувати конкуренцію та дію ринкових сил на внутрішньому ринку ЄС (основні характеристики). Правовий критерій (*acquis communautaire* – “спільний доробок”), його складові. Критерій абсорбції – спроможність ЄС “поглинути” нових членів. Критерій “конвергенції” до ЄС.

Процедура набуття членства в ЄС. Початковий етап – між поданням заяви і початком переговорів про вступ. Основний період – між початком і завершенням переговорів про вступ. Завершальний період – між формальною згодою Європарламенту і Ради та ратифікацією Угоди про вступ. Проблема політичної та юридичної невизначеності процедури вступу.

Вступ у 2007 р. Румунії та Болгарії до ЄС.

Перспективи вступу до ЄС Хорватії та Македонії. Перспективи вступу Туреччини до ЄС; основні проблеми.

Передумови і процес становлення Європейської політики сусідства. Розроблення та початкове впровадження Планів дій. Перспективи подальшої диференціації держав, охоплених Європейською політикою сусідства. Укладання Угод про сусідство. Сусідство з країнами Східної Європи. Відносини між ЄС і країнами Закавказзя. Відносини з неєвропейськими країнами – сусідами ЄС. Стратегія ЄС щодо Російської Федерації.

Проблеми реалізації ідеї “розширення Європи” без розширення ЄС.

Тема 9. Співпраця України та ЄС

- 9.1. Євроінтеграція. План дій Україна–ЄС.
- 9.2. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС.
- 9.3. Адаптації законодавства України до законодавства ЄС.
- 9.4. Програми співробітництва між Україною та ЄС.
- 9.5. Діяльність представництва Європейської комісії в Україні. Спільні проекти.
- 9.6. Євроінтеграційна зовнішня політика України.
- 9.7. Сучасний стан та перспективи інтеграції України в ЄС.
- 9.8. Визнання Європейською спільнотою незалежної України, встановлення відносин.

- 9.9. Підписання Угоди про партнерства та співробітництво між Україною та ЄС (1994 р.). Основні цілі та зміст Угоди. Ратифікація Угоди Верховною Радою України. Спільна позиція щодо України (1994 р.). Ратифікація Угоди країнами-членами ЄС і набуття Угодою чинності (1998 р.).
- 9.10. Затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Пріоритетні напрями діяльності України на шляху європейської інтеграції, досягнення передумов для вступу до ЄС.
- 9.11. Спільна стратегія ЄС щодо України (1999 р.). Завдання, поставлені перед Україною.
- 9.12. Створення і діяльність Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС.
- 9.13. Європейська інтеграція як вектор зовнішньої політики України.
- 9.14. Основні програми співробітництва між Україною та ЄС, їх реалізація, основні досягнення і проблеми.
- 9.15. Саміти “Україна–ЄС”, їх проведення, основні питання, рішення, проблеми.
- 9.16. Євроінтеграційна зовнішня політика України, основні досягнення та проблеми реалізації євроінтеграційних завдань.
- 9.17. Сучасний стан та перспективи інтеграції України в ЄС.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Процес європейської інтеграції: чинники та етапи розвитку.
2. Європейський Союз, як інституційна структура.
3. Структура Європейського Союзу.
4. Цілі, принципи, повноваження та правоустрій ЄС.
5. Процес прийняття рішень в ЄС.
6. Органи та інститути ЄС.
7. Діяльність Європейського Парламенту.
8. Діяльність Ради Європейського Союзу.
9. Діяльність Європейської Комісії.
10. Інституційні реформи. Лісабонський договір.
11. Правові акти ЄС та механізми їх дії.
12. Загальна економічна та політична характеристика країн – членів Європейського Союзу.
13. Економічна та політична характеристика країн “Великої четвірки” (Німеччина, Франція, Великобританія, Італія).
14. Економічна ситуація країн Скандинавії.